

ศึกษารูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์)

A Study on the Model of Buddhadhamma Propagation of Phrakruthreradhammarat (Somyos Kruaysawat)

พระมหาขุนเดช เตชวโร (ศรีเดช)^๑

ดร. ประสพฤกษ์ รัตนวงศ์^๒

บทคัดย่อ

การศึกษารูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ (๑) เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมในสมัยพุทธกาล (๒) เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) และ (๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าและการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ(ภาคสนาม)

ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พุทธธรรม โดยอยู่บนฐานของการรู้เท่าทันความจริง ผู้เผยแผ่กับผู้ฟังต้องประสานสัมพันธ์กัน มีความกรุณาต่อกันโดยเฉพาะในด้านการอบรมสั่งสอนนั้น โดยยึดหลักปมาณิก ๔ รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) สรุปความได้ว่า มีวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมหลากหลายรูปแบบ ลักษณะการเผยแผ่ที่เด่นชัด คือ แบบโฆษปมาณิกา เป็นการเผยแผ่โดยใช้เสียงเป็นหลัก ศึกษาโดยดูจากครูบาอาจารย์ หลายๆ ท่านที่ได้อธิบายหัวข้อธรรมต่าง ๆ โดยศึกษาทั้งวิธีการที่แสดงออก เช่น มีแสดงธรรมแบบตลก พร้อมทั้งทำท่าทางประกอบตามแต่บทบาท ทำให้ผู้ฟังมีความสนใจในการแสดงธรรมมากขึ้น มีทั้งบทเทศน์ บทแหล่ทำนองต่าง ๆ โดยสอดแทรกหลักธรรมต่าง ๆ ด้วยโดยเฉพาะเรื่องความสามัคคีและความกตัญญูทวนเวียนที่ คุณค่าของการเผยแผ่พุทธธรรม มีดังนี้ คือ (๑) ด้านบุคคล (๒) ด้านศาสนา (๓) ด้านประเพณีวัฒนธรรม และ (๔) ด้านสังคม

คำสำคัญ : รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรม, พระครูธีรธรรมรัต

Abstract

This thesis entitled ‘A study on the formation of Buddhadhamma propagation of Phrakruthreradhammarat (Somyos Kruaysawat)’ has three objectives: 1) to study the formation of Buddhadhamma propagation in the Buddha’s time, 2) to

^๑ นิสิตพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

^๒ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

study the formation of Buddhaddhamma propagation of Phrakruthreradhammarat (Somyos Kruaysawat), and 3) to analyze the values gained from the Buddhaddhamma propagation of Phrakruthreradhammarat (Somyos Kruaysawat). This is a qualitative research.

In the research, it was found that generally the Buddhaddhamma propagation is principally based on understanding of the reality where the propagator and audience should be compassionately cooperated through the principle of four Pamāṇikās. When it comes to the formation of study the formation of Buddhaddhamma propagation of Phrakruthreradhammarat (Somyos Kruaysawat), it could be summarized that there appeared various teaching methods, but the famous one was of Ghosa-pamāṇikā by which the sound was purposely used through learning from various teachers. In this method, he explained variety of Dhamma through joking where his gestures were shown according to the given roles and thereby bringing proper attention of Dhamma back to the audience; he also vocally sermonized in various tonations wherein such Dhamma teachings are mixed with many principles especially the principle of harmony and gratitude. In the study of values of Buddhaddhamma propagation, it showed that : 1) in the category of people 2) in religion 3) in tradition an culture and 4) in society.

Keywords : The formation of Buddhaddhamma propagation, Phrakruthreradhammarat

๑.บทนำ

พระพุทธเจ้าทรงประกอบด้วยพระมหากรุณาธิคุณต่อสรรพสัตว์ในโลกนี้โดยไม่เลือกชั้นวรรณะทั้งสิ้น หลังจากที่พระองค์ตรัสรู้แล้วทรงพิจารณาอุปนิสัยของสัตว์โลก ทรงเปรียบเทียบดอกบัวสี่เหล่า ทรงตัดสินพระทัยในการที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่สรรพสัตว์เหล่านั้นโดยวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทรงแสดงยกย่องไปตามสถานการณ์ของแต่ละบุคคล สถานที่ ที่เป็นเช่นนั้นก็เพื่อความเหมาะสม รวมไปถึงบางครั้งใช้การสนทนาธรรม บางครั้งใช้การเทศน์ การตอบปัญหา เป็นต้นจนทำให้มีผู้รู้ตามธรรมที่พระองค์แสดง ที่สละบ้านเรือนออกบวชตามและเผยแผ่ธรรมก็มีมากมาย ครั้นต่อมาได้กลายมาเป็นคณะสงฆ์มีบทบาทหน้าที่หลัก ๆ คือ ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและรักษาพระธรรมวินัย ดังนั้นพระสงฆ์จึงมีบทบาทหลักในการเผยแผ่พระธรรมคำสอน โดยถือเป็นหน้าที่หลักที่พระสงฆ์ จะต้องทำให้เกิดขึ้น ต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเพื่อความศรัทธาเลื่อมใสแก่พุทธศาสนิกชนที่พบ เห็นและเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนหันมาเข้าวัดรักษาศีลปฏิบัติธรรม องค์คณะสงฆ์จึงต้อง พัฒนางานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือให้เป็นไปในทิศทางที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อที่จะเพิ่มพูนศักยภาพในชีวิตและพัฒนาจิตใจให้ผ่องใสสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุขได้ พระสงฆ์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการและกุศโล

บายในการเผยแผ่ธรรมเพื่อให้ประชาชนยอมรับและสามารถปฏิบัติตามได้ โดยอาศัยวิธีการสอน และ กุศโลบายต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นมาใช้เป็นอุปกรณ์ในการสอนจะเป็นการช่วยให้คนเข้าถึงธรรมได้ง่าย ขึ้น สามารถชักโน้มน้าวชักจูงจิตใจประชาชนให้ประพฤติตามหลักพุทธธรรม หันมาสนใจธรรมมากขึ้น อีกอย่างหนึ่งพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทย มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและ กันมาอย่างแนบแน่นทุกยุคทุกสมัยพระพุทธศาสนามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนศีลธรรมปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมพัฒนาหล่อหลอมเกลารีดใจ สร้างทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อวัฒนธรรมไทยให้เกิดแก่ ประชาชนพลเมืองด้วยดีตลอดดามีหลักธรรมที่มุ่งเน้นสอนให้ผู้ประพฤติปฏิบัติเป็นคนดี สามารถ ควบคุม กาย วาจา ใจ ได้อย่างดีงาม^๓ จากการเผยแผ่ของพระสงฆ์ที่ได้ถ่ายทอดมาเป็นรูปแบบต่าง ๆ เช่น การทำบุญกุศล การถวายสังฆทาน การฟังธรรม และการฟังเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก เป็น ต้น โดยอาศัยวัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีการ หรือบ้านที่จัดงานดังนั้นพระสงฆ์และวัดจึงมีความสำคัญ ยิ่งต่อสังคมไทยนับตั้งแต่สมัยโบราณมาทุกหมู่บ้านมีวัดเป็น ศูนย์กลาง มีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจ และสติปัญญา เป็นศูนย์กลางของความเชื่อถือและความสามัคคี ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์จึงมีความสัมพันธ์ อย่างใกล้ชิดกับสังคมไทยมาอย่าง ต่อเนื่องยาวนาน ปัจจุบันนี้บทบาทของวัดและพระสงฆ์เริ่มสูญเสีย ไปเพราะความเจริญแบบตะวันตกเข้ามาสู่สังคมไทยเมื่อประมาณ ๗๐-๘๐ ปีที่ผ่านมาเริ่มจากสังคม เมืองไปสู่สังคมชนบท อย่างไรก็ตามพระสงฆ์ยังคงมีบทบาทมากบ้างน้อยบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงของสังคมแต่ละสังคมโดยเฉพาะในชนบทหรือท้องถิ่นที่ห่างไกลมาก ๆ พระสงฆ์ยังคงมี บทบาทหลายอย่างเหมือนเดิมและเป็นความจริงที่ว่าคนไทยเกือบทุกคนจะต้องกลับเข้าสู่วัดอีกครั้ง หนึ่ง ในวาระสุดท้ายของชีวิตกล่าวคือเมื่อทุกคนถึงแก่กรรมลงโดยทั่วไปต้องไปทำพิธี ฌาปนกิจศพ ที่ วัด เป็นต้น ในขณะเดียวกันพระสงฆ์ก็ต้องปรับบทบาทในการเผยแผ่ธรรมของตนให้สอดคล้องกับ สังคม เหตุการณ์ พระสงฆ์ยุคหลัง ๆ ต่อมาก็มีการใช้วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่จะทำให้คนหัน หน้าเข้าหาวัด เข้าหาธรรม จึงมีการเผยแผ่ธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นรูปแบบที่เป็นตัวเอง เป็น เอกลักษณ์ของตนซึ่งก็ไม่ทิ้งหลักการสำคัญ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนามาช้านาน คือ นับถือ พระพุทธศาสนา แบบเถรวาทจากการเข้ามาเผยแผ่ของพระโสณะและพระอุตตระ และนับถือ พระพุทธศาสนาแบบ มหายานโดยได้รับอิทธิพลจากการที่ถูกขอมปกครอง จนมาถึงปัจจุบันเป็น พระพุทธศาสนาแบบเถร วาท มีการศึกษาพระพุทธรูปและปฏิบัติธรรมอย่างแพร่หลาย พุทธศาสนิกชนมีจิตใจใฝ่ในการ ทำบุญ จนกล่าวได้ว่าเป็นประเทศที่พระพุทธศาสนารุ่งเรืองที่สุด ในปัจจุบัน การเผยแผ่ของพระสงฆ์ ในปัจจุบันมีทั้งแบบเชิงรับคือยึดถือกันมาเป็นประเพณี เช่น เทศน์สอนโยมที่วัด เป็นต้น และแบบเชิงรุกคือปรับให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ตรงกับความ ต้องการของผู้ฟัง เช่น จัดค่ายอบรมเยาวชน เป็นต้น ลักษณะของผู้เผยแผ่มีทั้งแบบ ปัจเจก บุคคล คณะและหน่วยงานองค์กร การเผยแผ่ที่เป็น หน่วยงานหรือองค์กร เช่นพระธรรมทูต, หน่วยงานอบรมประชาชนประจำ ตำบล เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี

^๓ ม.ม. (บาลี) ๑๒/๖๔/๔๓.

หน่วยงานองค์กรเผยแผ่ต่าง ๆ ที่ฆราวาสเป็นผู้ดำเนินงาน เช่น องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก, พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นต้น^๔

จังหวัดนครราชสีมาเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่ประชาชนเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต สังคมของชาวนครราชสีมาจึงมีความสงบร่มเย็นมาช้านาน ความมั่นคงของพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมาขึ้นอยู่กับจำนวนวัดที่มีมากที่สุดในประเทศไทยถึง ๑,๙๔๗ วัดผู้นับถือพระพุทธศาสนามีมากกว่าร้อยละ ๙๘^๕ ดังนั้นกิจกรรมงานบุญที่เกี่ยวข้องกับศาสนาจึงได้รับการปฏิบัติเป็นประจำเช่น งานเทศน์มหาชาติ งานศพ งานบุญอุทิศส่วนกุศล เป็นต้นล้วนมีการนิมนต์พระสงฆ์มาประกอบพิธีที่บ้านหรือที่วัดแต่สิ่งหนึ่งที่ชาวพุทธในจังหวัดนครราชสีมานิยมทำในงานบุญพิธีคือการนิมนต์พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถมาแสดงพระธรรมเทศนาในงานพิธีนั้นไม่ว่าจะเป็นการแสดงพระธรรมเทศนาแบบธรรมาสน์เดียว หรือ ๒ ธรรมาสน์ จะมีเป็นประจำและพระสงฆ์ที่ได้รับการนิมนต์ให้ไปแสดงธรรมมักเป็นพระสงฆ์ที่มีความสามารถในการแสดงธรรมมักจะเป็นพระสงฆ์ที่ได้รับความนิยมจากคนจำนวนมากนั้น พระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) เป็นพระสงฆ์อีกรูปหนึ่งที่มีความนิยม ศรัทธาจากประชาชนจำนวนมากเป็นพระนักเผยแผ่พุทธธรรมอีกรูปหนึ่ง ที่ได้รับการศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรมจนมีความรู้แจ่มแจ้ง ลึกซึ้ง เห็นพระธรรมคำสอนเป็นสิ่งที่ ดีงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ เป็นที่พึ่งอันประเสริฐทางจิตใจที่สามารถนำมาแก้ไข ปัญหาของ ชุมชน สังคม ประเทศชาติได้ ทั้งเป็นพระสงฆ์ที่มีความเชี่ยวชาญในการเทศนา คือ (๑) ด้านปฏิบัติ ท่านเป็นพระที่มีความเมตตา ยิ้มแย้มแจ่มใส มีศัลยาจารวัตรที่ดีงามตามหลักพระธรรมวินัย มีความศรัทธาเลื่อมใสในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ “มีความรู้พอเพียง เสียงกังวาน ปฏิภาณว่องไว จิตใจสะอาด มารยาทเรียบร้อย”^๖ (๒) เป็นพระนักพัฒนา มีบทบาทมากมายเป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และพุทธบริษัท โดยเฉพาะบทบาทด้านการเผยแผ่พุทธธรรม ท่านมีความสามารถในการสื่อสารสอดคล้องกับพุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าคือ “แจ่มแจ้ง จูงใจ หาญกล้า ร่าเริง”^๗ เป็นพระสงฆ์รูปหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พุทธศาสนาให้เข้าถึงจิตใจของผู้คน โดยอาศัยแนวทางการแสดงธรรมในสมัยพุทธกาลเป็นแนวทางบูรณาการเผยแผ่ ได้มีการยกพุทธศาสนสุภาษิต ยกอุทาหรณ์ เล่านิทาน เปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา อุปมัย ใช้วิธียกบุคคลเป็นตัวอย่าง และที่สำคัญมีการเลือกใช้เสียงที่ไพเราะแสดงหลักธรรม ให้คิดข้อคิดเตือนใจ ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่น และถือว่าเป็นรูปแบบและแนวทางที่ท่านได้นำเอาออกมาเผยแผ่พุทธธรรมมากที่สุด พุทธธรรมที่น่าเสนอเป็นเรื่องง่าย ๆ ใกล้ตัว ท่านได้อธิบายเนื้อหาสาระธรรมชัดเจน แจ่มแจ้ง ปราศจาก

^๔ พระครูปลัดชโล เตชพล (ปันวิเศษ), “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพสุวรรณโมลี (สอึ้ง สิรินนโท)”, วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๔๐.

^๕ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, **วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดนครราชสีมา**, (กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, ๒๕๔๔), หน้า ๒๒๓.

^๖ วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร, **วิชาการเทศนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๙๐

^๗ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธวิธีการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๔๕.

ความเคลือบแคลงสงสัย สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เยาวชนประชาชนได้นำมาปฏิบัติ ปรับปรุงแก้ไข ชัดเกล้าจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในจริยธรรม ศีลธรรม คุณธรรมอันดีงาม โดยผ่านการเทศนาที่เป็นท่วงทำนองแหล่ทำนองโคราชอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นของชาวโคราช โดยพระผู้เทศน์แหล่ทำนองโคราชจะต้องเป็นพระเฉพาะท้องถิ่นเท่านั้น จึงจะแสดงแหล่มหาชาติ หรือเทศน์แหล่คติสอนใจที่เป็นทำนองโคราชออกมาได้ชัดเจน และเป็นที่ชื่นชอบของผู้ฟังของชุมชนท้องถิ่นชาติพันธุ์นั้น ๆ พระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) เป็นพระสงฆ์ที่เทศน์แหล่ทำนองโคราชได้อย่างดียิ่ง แม้ว่าปัจจุบันพระผู้เทศน์แหล่มหาชาติทำนองโคราชนั้น “ยังขาดความรู้ทักษะ ประสบการณ์ยังน้อย ว่าทำนองสำนวนไม่ชัดเจนซึ่งจะเป็นพระเทศน์รุ่นใหม่ ๆ ที่ไม่มีการฝึกหัดขาดความชำนาญ พระผู้เทศน์ไม่ว่าทำนองโคราชเพราะทำนองโคราชจะว่ายากก็เปลี่ยนทำนองไปว่าแหล่ทำนองภาคกลาง เพราะแหล่ทำนองภาคกลางแหล่ง่าย”^๘ แต่พระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) ยังคงรักษารูปแบบการเทศน์แหล่ทำนองโคราชได้ดี จนเป็นที่ยอมรับของพระสงฆ์และประชาชนทั่วไป ดังนั้นพุทธศาสนิกชนทั้งหลายจึงมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระสงฆ์ที่ดี ในบุคคลอื่นที่ดีที่มีคุณสมบัติโดดเด่นต่างกันไปดังที่ได้กล่าวมาสาเหตุการณ์ลักษณะเช่นนี้ได้บังเกิดขึ้นแล้วในสมัยพุทธกาล หรือได้บังเกิดมีขึ้นในยุคปัจจุบันนี้ด้วยผู้ที่มีความยึดถือในตัวพระสงฆ์ที่ดี ยึดติดในตัวบุคคลอื่นที่ดี เป็นการเฉพาะโดยถือเอาคุณสมบัติเด่นของท่านเป็นประมาณนี้มี ๔ รูปแบบ คือ ๑. บุคคลผู้ถือรูป เป็นประมาณย่อมมีความเลื่อมใสในรูป ๒. บุคคลผู้ถือเสียงเป็นประมาณ ย่อมมีความเลื่อมใสใน เสียง ๓. บุคคลผู้ถือความเศร้าหมองเป็นประมาณ ย่อมมีความเลื่อมใสในความเศร้าหมอง ๔. บุคคลผู้ถือธรรมเป็นประมาณ ย่อมมีความเลื่อมใสในธรรม^๙ บุคคลผู้ถือเอาคุณสมบัติเป็นเหตุปัจจัยด้านหนึ่งที่เป็นประมาณย่อมทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาขึ้นได้ทั้ง ๔ รูปแบบดังกล่าวมานี้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าพระครูธีรธรรมรัตน(สมยศ กรวยสวัสดิ์) ซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่ทำงานเผยแผ่พุทธธรรมทั้งเชิงรับและเชิงรุกเพื่อประโยชน์สุขของมหาชน เพื่อให้สังคมมีจริยธรรม ศีลธรรม คุณธรรม เนื้อหาสาระธรรมที่ท่านนำเสนอต่อพุทธบริษัทตามสถานที่ต่างๆ ทั้งรูปแบบพระธรรมเทศนา การเทศน์มหาชาติ เทศน์แหล่ เป็นต้นที่สามารถโน้มน้าวจิตใจให้ประชาชนและเยาวชนในยุคปัจจุบัน ได้หันมาสนใจหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามากขึ้นสามารถนำเอาไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชีวิต ครอบครัว สังคม ประเทศชาติอย่างแท้จริง ท่านมีรูปแบบในการเผยแผ่พุทธธรรมอย่างไรที่จะเป็นแบบอย่างให้พระสงฆ์ได้นำไปศึกษาและฝึกหัดตนเองให้เกิดความชำนาญได้

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมในสมัยพุทธกาล

๒.๒ เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์)

^๘ สัมภาษณ์ พระครูสุตธรรมวิสิฐ, รองเจ้าคณะอำเภอพิมาย/เจ้าอาวาสวัดวิปัสสนารังกาใหญ่ อ.พิมาย, ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๐, เวลา ๑๕.๐๖ น.

^๙ อภ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๕/๑๐๘-๑๐๙.

๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและคุณค่าการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์)

๓. ขอบเขตการวิจัย

๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือศึกษารูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์)

๓.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร ศึกษาค้นคว้าจากหลักฐานข้อมูลเอกสาร คือ เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ และ เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา ตำราวิชาการ บทความวิชาการ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ สื่อออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๔. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๔.๔.๑ รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรม หมายถึง การเผยแผ่พุทธธรรมในรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) คือ การเทศนา การสวด การสร้างและการส่งเสริมการศึกษา

๔.๔.๒ คุณค่า หมายถึง สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคล ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมและสังคม

๔.๔.๓ การเทศน์แหล่ หมายถึง การเทศน์มหาชาติ เทศน์แหล่ทำนองโคราช หรือทำนองแหล่ต่าง ๆ ที่เป็นข้อคิดเตือนใจ เป็นหลักธรรมสำหรับปฏิบัติ

๕. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documents) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากการสัมภาษณ์ ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้

๕.๕.๑ การวิจัยเชิงเอกสาร

๑ ศึกษาค้นคว้า และ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

๒ ศึกษาค้นคว้า และ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสสอื่น ๆ

๓ วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดตามกรอบวัตถุประสงค์

๔ เรียบเรียง และ สรุปผลการวิจัยพร้อมข้อเสนอแนะ

๕ เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

๕.๕.๒ การวิจัยภาคสนาม

โดยการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ๕ รูป ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ คน และประชาชน ๑๐ คน รวมทั้งสิ้น ๒๐ รูป/คน เพื่อนำบทสัมภาษณ์มาเป็นข้อมูลเสริมและเป็นส่วนประกอบของการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๖. ผลการวิจัย

๖.๑ รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมในสมัยพุทธกาล

จากการศึกษารูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมในสมัยพุทธกาล สรุปความได้ การเผยแผ่พุทธธรรม หมายถึง การทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ขยายวงกว้างออกไปแก่บุคคลทั่วไป เพื่อให้ได้รับการยอมรับและญูกนำคำสอนนั้นไปใช้ได้อย่างแพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ

ความสำคัญของการเผยแผ่พุทธธรรม คือ เพื่อศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมทางพุทธศาสนาจึงมีลักษณะเป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้บรรลุความสุข โดยอยู่บนฐานของการรู้เท่าทันความจริง เมื่อเป็นเช่นนี้ หลักธรรมทางพุทธศาสนาย่อมเข้ากันได้กับทุกแนวคิดในโลกที่เป็นไปเพื่อความสุขและอยู่บนฐานของความจริง หรือมุ่งหมายที่จะแก้ปัญหาชีวิตให้มวลมนุษย์ด้วยวิถีทางที่ไม่ก่อปัญหาให้เกิดขึ้นอีก ซึ่งหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางปฏิบัติของบรรพชิตที่มีลักษณะพิเศษ คือ มุ่งสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์เป็นสำคัญ

คุณลักษณะของผู้เผยแผ่พุทธธรรมในพุทธวิธีในการสอนนั้นต้องเริ่มต้นจากปรัชญาขั้นพื้นฐานอันได้แก่ กัลยาณมิตรและมีสติปัญญาไหวพริบที่ชาญฉลาดเป็นเบื้องต้น จากนั้นต้องประกอบด้วยหลักของนักเผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียน ที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะเป็นกัลยาณมิตรเป็นอันดับต่อไปเพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ผู้เผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียนนั้นต้องประสานสัมพันธ์กัน มีความกรุณาต่อกันโดยเฉพาะในด้านการอบรมสั่งสอนนั้น โดยยึด หลักปมาณิก ๔ แปลว่า บุคคลที่ถือประมาณต่าง ๆ กัน คนในโลกผู้ถือเอาคุณสมบัติต่าง ๆ กัน เป็นเครื่องวัดในการที่จะเกิด ความเชื่อความเลื่อมใส ได้แก่ (๑) รูปประมาณ คือ ผู้ถือประมาณในรูป(๒) โฆษประมาณ คือ ผู้ถือประมาณในเสียง (๓) ลูขประมาณ คือ ผู้ถือประมาณในความคร่ำ หรือเศร้าหมอง และ (๔) ธรรมประมาณ คือ ผู้ถือประมาณในธรรม

รูปแบบการเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธเจ้ามีอยู่รูปแบบ ประกอบด้วย พระธรรมกถึกคือผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมะคือตัวสารที่จะส่งไป และผู้ฟัง คือ ผู้รับสารในการที่จะทำให้องค์ประกอบเหล่านี้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เรียกว่า “พุทธวิธีในการสอน”, หลักการสอนของพระพุทธเจ้า ประกอบด้วย การไม่ทำบาปทั้งปวง

การทำกุศล ให้ถึงพร้อมการทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว ซึ่งโดยมีหลักการใหญ่ ๆ แล้วจะสามารถแบ่งได้ดังนี้ (๑) หลักประโยชน์ ๓ โดยยึดหลักประโยชน์ และความสุข ของมหาชนเป็นที่ตั้ง (๒) หลักไตรสิกขา การดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ฟังได้นั้น หลักนี้ถือเป็นหลักใหญ่ที่ครอบคลุมการปฏิบัติให้บรรลุประโยชน์ที่ตนพึงปรารถนา และ(๓) ศักยภาพของมนุษย์ คือการมองที่ศักยภาพทางปัญญาของมนุษย์มากกว่ามองในแง่ความแตกต่างในด้านทางร่างกาย, วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า คือ วิธีที่ทรงสอนของพระพุทธเจ้าสอนที่ไม่ได้จำกัดอยู่ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง มีการ

เปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมกับเหตุการณ์ กาลเทศะและความพร้อมของผู้ฟังซึ่งลักษณะวิธีที่ทรงใช้สอนบ่อย ๆ มีอยู่ ๓ แนวทาง (๑) การสนทนา (๒) การบรรยาย และ (๓) การตอบปัญหา การแยกลักษณะของปัญหาไว้ ๔ ประการ ได้แก่ ปัญหาที่ตอบแบบตรงไปตรงมา ปัญหาที่ย้อนถามให้ชัดเจนก่อนแล้วจึงตอบปัญหานั้น ปัญหาที่ควรแยกตอบเป็นประเด็น และปัญหาที่ไม่ควรตอบ ถือว่าไม่มีประโยชน์ พระพุทธเจ้าทรงใช้รูปแบบการสอนครบทั้ง ๔ ประการ ได้แก่ (๑) สันทิสสนา (๒) สมาทปนา (๓) สมุตเตชนาและ (๔) สัมปหังสนา อีกแห่งหนึ่งพระองค์ทรงมีวิธีการแสดงธรรมโดยลำดับ โดยหลักของธรรมเทศกธรรม ๕ ได้แก่ (๑) อนุปพพิกขา คือ การกล่าวความไปตามลำดับ (๒) ปริยายทสสาวิ คือ การชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ (๓) อนุทยตํ ปฏิจจ คือ การแสดงธรรมด้วยอาศัยเมตตา (๔) น อามิสนตโร คือ การไม่แสดงธรรมด้วยเห็นแก่อาภิส และ (๕) อตตานญจ ปรณจ อนุปหจ คือ แสดงธรรมไม่กระทบตนและผู้อื่น, กุสโลบายประกอบการสอนของพระพุทธเจ้า คือ พระพุทธเจ้าทรงอุบายประกอบการสอน ประกอบด้วย (๑) การยกอุทาหรณ์และนิทานประกอบ (๒) การเปรียบเทียบกับข้ออุปมาอุปไมย (๓) ใช้สื่อธรรมชาติใกล้ตัว (๔) การสาธิตให้ดู (๕) การใช้ภาษาในความหมายใหม่เป็นเรื่องของความสามารถในโวหารธรรม (๖) การเลือกคน (๗) การรู้จักจังหวะและโอกาส (๘) ความยืดหยุ่นในการสอนมีทั้งการยกย่อง การชม (๙) การลงโทษและให้รางวัล และ (๑๐) การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า จุดมุ่งหมายในการสอนเพื่อให้ผู้ฟังปฏิบัติตาม เพื่อใช้แก้ไขปัญหา ให้ผู้ฟังตรึกตรองตามหรือเห็นจริง และสามารถนำผลนั้นไปปฏิบัติตามได้

รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระสงฆ์ในสมัยพุทธกาล คือ โดยวิธีการเข้าหาผู้นำทางศาสนา การเมืองและทางเศรษฐกิจ เริ่มต้นที่ผู้นำศาสนาด้วยการเสด็จไปโปรด โดยวิธีการปฏิบัติหลักคำสอนและหลักความเชื่อบางประการของลัทธิศาสนาดั้งเดิม ทรงปฏิบัติทางสังคมชนชั้นที่ชาวชมพูทวีปยึดถือมานาน โดยการปฏิบัติคำสอนดั้งเดิม ไม่ทรงหักล้างคำสอนหรือถ้อยคำของศาสนาอื่นอย่างทันที แต่พยายามให้กลมกลืนกันไปเรื่อย ๆ จนกลายเป็นการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่รู้ตัวหรือบางทีก็ใช้วิธีการโอนอ่อนผ่อนตาม โดยวิธีการใช้ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ เป็นวิธีการเผยแผ่ที่ใช้ความสามารถพิเศษเข้ามาช่วยโดยมีจุดประสงค์เพื่อปราบปรามคนที่แสดงอาการกระด้างกระเดื่องไม่ยอมรับนับถือหรืออยากลองดีให้สิ้นพยุศ โดยวิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นวิธีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นการเผยแผ่ให้ง่ายมากขึ้นทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่าผู้เผยแผ่เป็นเสมือนญาติของตนเองจึงเกิดความเต็มใจที่จะรับฟังพระธรรมเทศนา โดยวิธีการเผยแผ่ด้วยบุคลิกภาพ บุคลิกภาพที่ดีนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของนักเผยแผ่นอกเหนือจากคุณสมบัติด้านคุณธรรม เพราะบุคลิกภาพที่สง่างาม นามองน่าเลื่อมใสย่อมเป็นเหตุมาซึ่งความเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็นได้ อย่างไรก็ตาม รูปแบบหรือวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นแม้จะมีหลายรูปแบบ แต่เมื่อรวบรวมตามที่ปรากฏโดยส่วนมากแล้ว สามารถนับจำนวนได้ ๗ วิธี ด้วยกันคือ (๑) อุปนิสินนกา แปลว่า “ถ้อยคำของผู้เข้าไปนั่งใกล้” (๒) อัมมิกา (หรือ ธรรมกา) แปลว่า “ถ้อยคำที่กล่าวถึงธรรม” (๓) โอวาทกา แปลว่า “ถ้อยคำที่กล่าวสอน” (๔) อนุสาสนิกา แปลว่า “ถ้อยคำที่กล่าวสอนให้เห็นจริง” (๕) อัมมสากัจจาลกา (หรือเขียนว่า ธรรมสากัจจาลกา) แปลว่า “ถ้อยคำที่สนทนากันในทางธรรม” (๖) ปุจฉาวิสนนากา แปลว่า “ถ้อยคำที่ถาม-ตอบ” และ (๗) อัมมเทศนากา (หรือเขียนว่า ธรรมเทศนากา) แปลว่า “ถ้อยคำที่แสดงธรรม”

คุณสมบัติของนักเผยแผ่มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งพระสงฆ์ควรยึดตามแบบอย่างของพระพุทธเจ้าจนประสบความสำเร็จในการเผยแผ่ เป็นที่ยอมรับจากพุทธบริษัท ส่งผลทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงมาจนถึงทุกวันนี้ คุณสมบัติของภิกษุผู้เผยแผ่พุทธธรรม ดังนี้ (๑) คุณสมบัติภายนอกของผู้เผยแผ่หรือผู้สอน เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาและยอมรับปฏิบัติตามในคำสอนอย่างน่าอัศจรรย์ โดยผู้สอนต้องมีคุณสมบัติที่ปรากฏภายนอก ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง รูปร่าง หน้าตา น้ำเสียง อากัปกิริยา เป็นมารยาททั้งดงาม สังคมยอมรับ เป็นเสน่ห์ ผูกมัดใจคน มีท่าทีสง่าผ่าเผย งดงาม สงบเยือกเย็น (๒) คุณสมบัติภายใน คือ คุณธรรมที่ผู้เผยแผ่พึงปฏิบัติและเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจหลักพุทธธรรม เพื่อจะได้สอนให้ถูกประเด็น ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยมีจุดมุ่งหมาย ให้ได้รับความสุขความเจริญแก่ผู้ฟังเป็นที่ตั้งและมีจิตประกอบด้วยเมตตาธรรมเป็นหลัก

๖.๒ รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์)

จากการศึกษารูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) สรุปความได้ว่า พระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) มีวิธีการเผยแผ่พุทธธรรม หลากหลายรูปแบบ ทั้งการเผยแผ่ในวัดของของตน และไปตามสถานที่ต่างที่มีผู้สนใจมนต์ไปแสดงธรรม วิธีการเผยแผ่โดยหลักของท่าน ศึกษาโดยดูจากครูบาอาจารย์ หลายๆ ท่านที่ได้อธิบายหัวข้อธรรมต่าง ๆ โดยศึกษาทั้งวิธีการที่แสดงออก เช่น มีแสดงธรรมแบบตลก พร้อมทั้งทำท่าทางประกอบตามแต่บทบาท ทำให้ผู้ฟังมีความสนใจในการแสดงธรรมมากขึ้น ซึ่งในมุขตลกขบขันนั้นก็ยกตัวอย่างที่แฝงหลักธรรมไปด้วยเป็นหลักธรรมง่ายๆ ให้ผู้ฟังสามารถที่จะเข้าใจได้ง่ายเช่น ยกตัวอย่างหัวข้อหลักธรรมเป็นประเด็นหลักก่อน แล้วอธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจได้อย่างเรียบง่ายและสบายใจในการฟัง อาจจะมีแซว หยอกเย้ากับผู้ฟังบ้าง จะทำให้ผู้ฟังตั้งใจและจดจ่อในการแสดงธรรม หรืออาจจะเป็นแหล่งนำของต่าง ๆ ตามโอกาสเพื่อเพิ่มอรรถรสในการฟังพระธรรมเทศนา

ผลงานต่าง ๆ ของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) มีทั้งทางด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านศึกษาสงเคราะห์และด้านสาธารณะประโยชน์ ซึ่งได้สร้างคุณประโยชน์อย่างมากมาต่อสังคม พร้อมทั้งยังเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เผยแผ่ออกไปอีกยาวนาน

ลักษณะการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) มีทั้งแบบโฆษณูปมาณิกา เป็นการเผยแผ่โดยใช้เสียงเป็นหลัก ซึ่งมีทั้งบทเทศน์ บทแหล่ทำนองต่าง ๆ มากมายที่ใช้ในการเผยแผ่ แบบลู่อุปมาณิกา ได้ยึดการถือผ้าสามผืนเป็นวัตร ทำตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีพระมหาทักษิณเป็นแบบอย่างเพื่อสร้างความศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน แบบรูปูปมาณิกา ลักษณะนี้จะเป็นพวกถือรูปภายนอกเป็นประมาณ มีความเลื่อมใสศรัทธาในรูปร่าง หน้าตาที่งดงาม เมื่อพบเห็น ย่อมเกิดความพึงพอใจ ใช้หน้าตา บุคลิกที่ดีโน้มน้าว ซึ่งพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) นั้น ก็นับว่าเป็นพระนักเผยแผ่ที่มีรูปร่าง สะอาดสะอ้าน กริยาท่วงท่าในการบรรยายธรรมเรียบร้อยน่าเลื่อมใสศรัทธาเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งท่านพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) ได้ยึดรูปแบบของพระอัสสิ ซึ่งเป็นพระอัครสาวกและเป็นการสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในครั้งพุทธกาลและแบบธัมมูปมาณิกา เน้นหลักธรรมความสามัคคี ความกตัญญู การทดแทนคุณบิดา

มารดา แนวทางการปฏิบัติให้นำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข หลักธรรมต่าง ๆ จะมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งอาจจะใช้คำพังเพย บ้างใช้คำเปรียบเปรย เป็นต้น

รูปแบบการการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) แบ่งออกเป็น (๑) รูปแบบการเทศนา ประกอบด้วย การเทศน์มหาชาติและการเทศน์ทำนอง ซึ่งมีรูปแบบที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาจากครูบาอาจารย์และในส่วนตัวที่ได้คิดสร้างสรรค์ขึ้นมาด้วยตัวเอง (๒) รูปแบบการสวด ประกอบไปด้วย การสวดสังคหะ การสวดเรียกขวัญต่าง ๆ และการสวดพาทย์ ซึ่งได้ยึดหลักและรูปแบบของครูบาอาจารย์ในการสวดเพื่ออนุรักษ์ไว้เป็นมรดกทางประเพณีและวัฒนธรรมสืบไป (๓) รูปแบบการสร้าง ประกอบด้วย การสร้างวัด การสร้างสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ได้ทำตามรูปแบบของการเอื้อประโยชน์ต่อสาธารณะชนเป็นหลัก และ (๔) รูปแบบการส่งเสริมการศึกษา ประกอบด้วย การให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน นิสิตนักศึกษา และการส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งเป็นการช่วยสนับสนุนให้พระภิกษุ-สามเณรและพุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสทางการศึกษาเพื่อเป็นช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา พร้อมทั้งเป็นการพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติให้เจริญยิ่งขึ้นไป

คุณค่าของการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) คุณค่าต่อบุคคล จะเห็นได้ว่า ที่ได้มีความเคารพนับถือและไมตรีต่อกัน ที่น่าย่อมมีความสามัคคีพร้อมเพรียงปรองดองกัน เข้าร่วมแรงร่วมใจกัน ร่วมความคิดเห็นและร่วมทรัพย์สินกันเพื่อทำประโยชน์อันใหญ่หลวงให้สำเร็จ แม้ที่ใดมีความสามัคคี ที่นั่นก็มีความสุข มีน้ำใจโอบอ้อมอารีและเอื้อเฟื้อเกื้อกูลอุดหนุนกันเช่นนี้ ย่อมนำมาซึ่งความรัก เคารพนับถือกัน เชื่อมไมตรีกัน ให้สนิทสนมแผ้วถางออกไปทำให้เกิดความอ่อนหนาผาคลั่งเป็นปึกแผ่นมั่นคง เพราะความสามัคคีเป็นพลังนั่นเอง คุณค่าต่อศาสนา การแต่งสถานที่เกี่ยวกับงานเทศน์ทำนองโคราชก็ต้องอาศัยความเชื่อทางศาสนาที่นับถือ คือ ความเชื่อในการสืบทอดประเพณี ความเชื่อเรื่องพระมาลัย ความเชื่อพระศรีอริยเมตไตรย และความเชื่อในเรื่องความสิ้นพระพุทธรูปหรือเรื่องอันตรายอื่น สิ่งเหล่านี้คือความเชื่อทางศาสนาที่อยู่กับวิถีชีวิตของคนในชุมชนโคราชที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คุณค่าต่อประเพณีวัฒนธรรม ด้านวัฒนธรรมประเพณีของการจัดงานเทศน์แหล่มหาชาติทำนองโคราช ถือว่าวัฒนธรรมประเพณีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่า หากเปรียบด้วยคุณค่าคงหาที่สุดมิได้ เพราะเป็นวิถีชีวิต การดำรงตนของคนในสังคม วัดคุณค่ากันด้วยหลักทรัพย์อย่างเดียวยังไม่ได้ ต้องวัดกันที่องค์ประกอบหลายด้าน คุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์จะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของคุณธรรมจริยธรรม ตลอดถึงประเพณีปฏิบัติที่สวงามและเป็นระเบียบ และ คุณค่าต่อสังคม ด้านสังคม การจัดงานเทศน์แหล่มหาชาติทำนองโคราชนั้นเป็นการรักษาประเพณีของไทยโคราช สามารถพัฒนาสังคมและชุมชนเป็นการสร้างความสามัคคี การเสียสละสืบสานอนุรักษ์พิธีกรรม วัฒนธรรมและประเพณี โดยพุทธศาสนิกชนมีรูปแบบ พิธีกรรมต่าง ๆ ก็สืบทอดมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดทั้งเกี่ยวกับการทำบุญ ที่เป็นมหากุศลที่เตือนบุคคลให้น้อมรำลึกถึงการบำเพ็ญบุญ คือ ความดีที่ยั่งยืน อันมีการสละความเห็นแก่ตัว เพื่อผลประโยชน์สูงอันไพศาลของมวลมนุษยชาติเป็นสำคัญเป็นเทศกาลที่คงความหมายอย่างแท้จริง

๖.๓ วิเคราะห์คุณค่าและการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์)

สรุปความได้ว่า วิเคราะห์รูปแบบของการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) มีดังนี้ คือ (๑) รูปแบบการเทศนา จะมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การเทศน์มหาชาติ เป็นการเทศน์ที่มีรูปแบบเฉพาะ ในส่วนของเนื้อหาที่ยังคงรักษารูปแบบเดิมไว้เป็นอย่างดี และมีการเพิ่มเติมในส่วนที่จะสร้างอรรถรสและความน่าสนใจในการรับฟังด้วย, การเทศน์ทำทอง โดยเทศน์เป็นเรื่องราวสอดแทรกหลักธรรมคำสอนไปในเนื้อหาและเนื้อแหล่, การเทศน์ปฐกวิสัชนา เทศน์ ๒ ธรรมาสันขึ้นไป มีทั้งแบบการตั้งหัวข้อหลักธรรมเป็นโจทย์เพื่อถาม-ตอบ ซึ่งกันและกัน สร้างความศรัทธาให้แก่ผู้คน และการเทศน์แบบยกเอานิทานพื้นบ้านมาเป็นตัวอย่างแล้วถาม-ตอบหัวข้อธรรม เพื่อเป็นการอธิบายหัวข้อธรรมให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ในส่วนช่วงท้ายของการเทศน์จะมีการแหล่ สอดแทรกหัวข้อธรรม เป็นการสอนการดำเนินชีวิตให้อยู่ในความดีงาม สัมสมบุญกุศลต่อไป, การบรรยายธรรม เป็นการแสดงธรรมเทศนา และแหล่บรรยายธรรม เน้นคุณธรรมให้ผู้ฟังมีคุณธรรม โดยใช้หัวข้อธรรม ซึ่งมีการยกสำนวน สุภาษิต คำพังเพยต่าง ๆ มาสอดแทรก แล้วอธิบายสอนวิธีการในการดำรงชีวิต, การเทศนาผ่านสื่อต่าง ๆ ได้มีการออกเทป ซีดี การบันทึกวิดีโอ เพื่อจัดทำซีดีและเอ็มพี ๓ เพื่อเผยแผ่ พร้อมทั้งยังมีการอัปโหลดไฟล์ลงยังสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น ยูทูบ เฟสบุค และการแสดงไลฟ์สด เป็นต้น (๒) รูปแบบการสวด เช่น สวดสังคหะ โดยการสวดจะมีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องนรก สวรรค์ การทำความดีแล้วจะได้ไปสวรรค์ ส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะสวดครั้งละ ๔ ประการ เท่านั้น ในปัจจุบันก็มีศรัทธาของสาธุชนที่นิยมชมชอบในการสวดสังคหะเพิ่มมากขึ้น จึงได้นิมนต์ท่านไปสวดในหลายโอกาส การฟังสวดสังคหะนั้น ด้วยเสียงสวดที่มีทำนองเป็นเอกลักษณ์ ไพเราะ, สวดเรียกขวัญต่าง ๆ เช่น การทำขวัญให้ป่วยตายาย การทำขวัญนาค เนื้อหาส่วนใหญ่จะกล่าวถึงกำเนิดมาเป็นมาอย่างไร การแหล่บรรยายเพื่อให้รู้จักบุญคุณของผู้มีพระคุณ รู้จักราบพ่อกราบแม่ การแหล่พระคุณพ่อแม่ พร้อมทั้งแผ่หลักธรรมต่าง ๆ, สวดพาทย์กัณฑ์ มีการจัดให้สวดพาทย์กัณฑ์เพื่อเป็นการสวดสะเดาะเคราะห์ ต่อชะตา เนื่องในวันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ หรือวันสำคัญต่าง ๆ แล้วแต่โอกาส ซึ่งการสวดพาทย์กัณฑ์นี้เป็นขอมโบราณ สวดตามกำลังวัน สวดตามอายุ และเพื่อบุคคลที่มีในมนต์พิธีอีกด้วย(๓) รูปแบบการสร้าง มีดังนี้ คือ สร้างวัด เพื่อเป็นสถานที่เพื่อทำพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน สิ่งก่อสร้างเหล่านี้สามารถสอดแทรกพุทธธรรมคำสอนได้ตามรูปแบบ รูปลักษณ์ ภาพวาดไว้ตามสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งเป็นศิลปะอันงดงามที่จะดำรงไว้ซึ่งเรื่องราวต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้พุทธศาสนิกชนรุ่นหลังได้เรียนรู้และศึกษาต่อไปได้เป็นอย่างดี และ (๔) รูปแบบการส่งเสริมการศึกษา ได้จัดให้มีการมอบทุนการศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร นักเรียน นิสิต นักศึกษาและการศึกษาพระปริยัติธรรม เพราะปัจจุบันการแข่งขันทางโลกก็สูง การพัฒนาการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ก็รวดเร็วมาก ในส่วนของพระภิกษุสามเณรก็ต้องขวนขวายศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อก้าวทันกับยุคสมัย เพื่อสามารถนำมาประยุกต์กับหลักพุทธธรรมคำสั่งสอน เพื่อจะได้นำไปสอนและตอบคำถามให้แก่พุทธศาสนิกชนได้ และสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี

ในส่วนวิเคราะห์คุณค่าของการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) มีดังนี้ คือ (๑) ด้านบุคคล เป็นประโยชน์ของความสามัคคี เป็นทางแห่งความสุข มีความสุขได้เพราะความสามัคคีของหมู่คณะ มีน้ำใจโอบอ้อมอารีและเอื้อเฟื้อเกื้อกูลอุดหนุนกันเช่นนี้ ย่อมนำมาซึ่งความรัก เคารพนับถือกัน เชื่อมไมตรีกัน (๒) ด้านศาสนา จะเกี่ยวเนื่องด้วยความเคารพและ

ศรัทธาที่ปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน เป็นความเชื่อด้วยเรื่องการทำบุญกุศล การให้ทาน และรักษา ศิล ทั้งยังเป็นการสืบทอดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาการเทศน์ เนื้อหาเหล่าต่าง ๆ ก็มีคติธรรมอันลึกซึ้งแฝงอยู่ด้วย (๓) ด้านประเพณีวัฒนธรรม เป็นมรดกทาง วัฒนธรรมที่ล้ำค่า เพราะเป็นแสดงถึงวิถีชีวิต การดำรงตนของคนในสังคม ซึ่งมีองค์ประกอบหลาย ด้าน เช่น ด้านจิตใจ ด้านบุคคล ด้านสังคม เป็นต้น ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์จะต้องตั้งอยู่ บนรากฐานของคุณธรรมจริยธรรม และ (๔) ด้านสังคม จะเน้นไปที่การมีส่วนร่วม เพราะความสำคัญ ของการมีส่วนร่วมส่งผลถึงประเด็นสำคัญ คือ ประการแรก ทำให้มีความเสียสละ และ ประการที่สอง เป็นการสร้างความสามัคคี ส่งผลทำให้ชุมชนและสังคมมีความสุข ความเป็นอยู่ดียิ่งขึ้นต่อไป

๗.สรุป

รูปแบบของการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) ประกอบไป ด้วย (๑) รูปแบบการเทศนา จะมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การเทศน์มหาชาติ เป็นการเทศน์ที่มี รูปแบบเฉพาะ ในส่วนของเนื้อหาที่ยังคงรักษารูปแบบเดิมไว้เป็นอย่างดี และมีการเพิ่มเติมในส่วนที่จะ สร้างอรรถรสและความน่าสนใจในการรับฟังด้วย, การเทศน์ทำทอง โดยเทศน์เป็นเรื่องราวสอดแทรก หลักธรรมคำสอนไปในเนื้อหาและเนื้อเหล่า, การเทศน์ปุจฉาวิสัชนา เทศน์ ๒ ธรรมาสันขึ้นไป มีทั้ง แบบการตั้งหัวข้อหลักธรรมเป็นโจทย์เพื่อถาม-ตอบ ซึ่งกันและกัน สร้างความศรัทธาให้แก่ผู้คน และ การเทศน์แบบยกเอานิทานพื้นบ้านมาเป็นตัวอย่างแล้วถาม-ตอบหัวข้อธรรม เพื่อเป็นการอธิบาย หัวข้อธรรมให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ในส่วนช่วงท้ายของการเทศน์จะมีการแหล่สอดแทรกหัวข้อธรรม (๒) รูปแบบการสวด เช่น สวดสังคหะ โดยการสวดจะมีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องนรก สวรรค์ การความทำดี แล้วจะได้ไปสวรรค์ ส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะสวดครั้งละ ๔ ปริเฉท เท่านั้น ในปัจจุบันก็มีศรัทธาของ สาธุชนที่นิยมชมชอบในการสวดสังคหะเพิ่มมากขึ้น (๓) รูปแบบการสร้าง มีดังนี้ คือ สร้างวัด เพื่อเป็น สถานที่เพื่อทำพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาและเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน สิ่งก่อสร้าง เหล่าก็สามารถสอดแทรกพุทธธรรมคำสอนไว้ตามรูปแบบ รูปลักษณะ ภาพวาดไว้ตามสิ่งปลูกสร้าง และ (๔) รูปแบบการส่งเสริมการศึกษา ได้จัดให้มีการมอบทุนการศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริม การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร นักเรียน นิสิต นักศึกษาและการศึกษาพระปริยัติธรรม

คุณค่าของการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต (สมยศ กรวยสวัสดิ์) มีดังนี้ คือ (๑) ด้านบุคคล เป็นประโยชน์ของความสามัคคี เป็นทางแห่งความสุข มีความสุขได้เพราะความสามัคคี ของหมู่คณะ มีน้ำใจโอบอ้อมอารีและเอื้อเฟื้อเกื้อกูลอุดหนุนกันเช่นนี้ ย่อมนำมาซึ่งความรัก เคารพนับ ถือกัน เชื่อมไมตรีกัน (๒) ด้านศาสนา จะเกี่ยวเนื่องด้วยความเคารพและศรัทธาที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ยาวนาน เป็นความเชื่อด้วยเรื่องการทำบุญกุศล การให้ทาน และรักษาศีล ทั้งยังเป็นการสืบทอด หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาการเทศน์ เนื้อหาเหล่าต่าง ๆ ก็มีคติ ธรรมอันลึกซึ้งแฝงอยู่ด้วย (๓) ด้านประเพณีวัฒนธรรม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่า เพราะเป็น แสดงถึงวิถีชีวิต การดำรงตนของคนในสังคม ซึ่งมีองค์ประกอบหลายด้าน เช่น ด้านจิตใจ ด้านบุคคล ด้านสังคม เป็นต้น ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์จะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของคุณธรรมจริยธรรม และ (๔) ด้านสังคม จะเน้นไปที่การมีส่วนร่วม เพราะความสำคัญของการมีส่วนร่วมส่งผลถึงประเด็น

สำคัญ คือ ประการแรก ทำให้มีความเสียสละ และ ประการที่สอง เป็นการสร้างความสามัคคี ส่งผล
ทำให้ชุมชนและสังคมมีความสุข มีความเป็นอยู่ดียิ่งขึ้นต่อไป

๘. ข้อเสนอแนะ

การทำวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่การศึกษารูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูธีรธรรมรัต
(สมยศ กรวยสวัสดิ์) ยังมีประเด็นที่น่าศึกษาอีกมากผู้วิจัยไม่สามารถจะนำมากล่าวได้หมดในงานวิจัยนี้
ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรทำเรื่องดังต่อไปนี้

- ๑) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักภavana ๔ เพื่อการพัฒนาการเทศน์แหล่ทำนองโคราช
- ๒) ศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธสถานเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์

เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, ๒๕๔๔.

พระครูปลัดชโล เตชพโล (ปิ่นวิเศษ). “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเทพสุวรรณโมลี
(สัจ สิรินนโท)”. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ

จัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พุทธวิธีการสอน. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๙.

วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร. วิชาการเทศนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๓.

สัมภาษณ์ พระครูสุตธรรมวิสิฐ. รองเจ้าคณะอำเภอพิมาย/เจ้าอาวาสวัดวิปัสสนารังกาใหญ่ อ.พิมาย.

๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๐, เวลา ๑๕.๐๖ น.